

LBRIS

We know
books

BILL DARLISON

EVANGHELIA ȘI ZODIACUL

ASTRONOMIE ȘI ASTROLOGIE ALEGORICĂ
ÎN EVANGHELIA DUPĂ MARCU

Traducere, cuvânt înainte
și note de subsol

Renata G. Tatomir și Dan-George Uza

Editura ASTROMIX
Cluj-Napoca
2024

CUPRINS

MULȚUMIRI.....	9
PREFAȚA TRADUCĂTORILOR.....	11
PREFAȚA AUTORULUI LA EDIȚIA REVIZUITĂ	17
PREFAȚA AUTORULUI LA PRIMA EDIȚIE.....	25
CINE ESTE OMUL CU VASUL DE PĂMÂNT CU APĂ? ...	35
LIMBAJUL UITAT AL STELELOR.....	82
BERBEC (MARCU 1:1-3:35).....	137
TAUR (MARCU 4:1-4:34).....	184
GEMENI (MARCU 4:35-6:30).....	217
RAC (MARCU 6:31-8:21).....	256
LEU (MARCU 8:22-9:29)	297
FECIOARĂ (MARCU 9:30-9:50)	331
BALANȚĂ (MARCU 10:1-10:31)	360
SCORPION (MARCU 10:32-10:52)	387
SĂGETĂTOR (MARCU 11:1-11:26).....	412
CAPRICORN (MARCU 11:27-12:44).....	442
VĂRSĂTOR (MARCU 13:1-14:16).....	467
PEȘTI (MARCU 14:17-16:8).....	498
ANEXA I.....	542
ANEXA II	545
ANEXA III.....	551
BIBLIOGRAFIE.....	556

CAPITOLUL 1

CINE ESTE OMUL
CU VASUL DE PĂMÂNT
CU APĂ?

*Imaginea lui Hristos pe care tu o vezi
Este cel mai mare dușman al imaginii lui pe care eu o văd:
Al tău are un nas mare, coroiat, precum al tău,
Al meu are un nas cârn precum al meu:
Al tău este prietenul Întregii Omeniri
Al meu vorbește în pilde Orbilor:
Al tău iubește aceeași lume pe care al meu o urăște,
Porțile Raiului tău sunt porțile Iadului meu.
Amândoi citim Biblia zi și noapte
Dar acolo unde tu citești negru, eu citesc alb.*

William Blake³⁴, *Evanghelia eternă*³⁵

³⁴ William Blake (1757-1827) – poet, vizionar, pictor și gravor englez. Adept al Bibliei, dar ostil bisericii engleze – și tuturor formelor organizate ale religiei – Blake a fost influențat de idealurile și ambițiile revoluțiilor franceze și americane, dar și de gânditorii mistici precum Jakob Böhme și Emanuel Swedenborg (n. tr.).

³⁵ În original: *The Everlasting Gospel* (n. tr.).

Dintre toate controversele cărora au trebuit să le facă față Părinții Bisericii primare, puține par la fel de irelevante pentru lumea actuală precum aceea a duratei misiunii lui Iisus. Timp de aproximativ optsprezece secole, în întreaga creștinătate, opinia generală a fost că între botezul lui Iisus de către Ioan și crucificarea lui de către Pilat s-au scurs trei ani. Această opinie se bazează pe o concluzie justificată ce decurge din numărul de sărbători ale Paștelui evreiesc (Pesach³⁶) menționate în Evanghelia după Ioan și este greu de înțeles cum ar putea sau chiar și-ar dori cineva să o conteste. Cu toate acestea, a existat o controversă din cauza căreia, către sfârșitul celui de-al doilea secol creștin, s-a consumat o considerabilă cantitate de cerneală. Irineu, primul apologet³⁷ sistematic al ortodoxiei (a scris pe la 185 d.Hr.), în intenția sa de a deconstrui mesajul diferitelor grupuri gnostice (în principal urmașii lui Valentin), care susțineau că Iisus și-a exercitat misiunea în calitate de

³⁶ Pesah sau Pesach (Paștile evreiesc) – sărbătoarea religioasă a poporului evreu și a iudaismului care simbolizează eliberarea din robia egipteană și ieșirea din Egipt a fiilor lui Israel conduși de Moise și cei 40 de ani de peregrinare prin deșert. Este o sărbătoare fixă din calendarul religios ebraic, care se desfășoară anual în perioada 15-21 a lunii nisan, lună ce marca în antichitate începutul anului ecleziastic ebraic. În timpul acestei sărbători nu se consumă pâine și nici produse dospite (n. tr.).

³⁷ Sub denumirea generică de apologeți sunt cuprinși scriitori creștini din secolul al II-lea d.Hr. care au apărat creștinismul în fața autorităților, dar și în fața atacurilor venite dinspre intelectualii păgâni (de alte religii) sau evrei (în cazul lui Iustin Martirul). Mulți dintre ei – cei despre care există informații – s-au convertit la maturitate. Erau oameni educați, capabili să poarte un dialog polemic în termenii filosofiei vremii lor (n. tr.).

invățător vreme de un singur an și că, în plus, „a suferit în luna a douăsprezecea”³⁸, s-a străduit enorm să dovedească faptul că acesta a slujit timp de mai mulți ani.

În mod eronat, am putea fi tentați să conchidem că aceasta era o inofensivă ceartă pedantă. Controversa nu a vizat doar o perioadă arbitrară de douăsprezece luni, ci se referea la anul solar care începe la echinocțiul de primăvară. Iar afirmația lui Valentin este absolut surprinzătoare: lucrarea lui Iisus are legătură cu călătoria celestă anuală a Soarelui. Teologul gnostic sugerează că diferitele etape ale acesteia corespund semnelor zodiacului. Clement³⁹ din Alexandria (cca. 150-cca. 215 d.Hr.) exprimă un punct de vedere asemănător atunci când scrie: „Calea sufletelor spre înălțare trece prin cele douăsprezece semne ale zodiacului”⁴⁰.

Pentru Valentin și adepții săi, relatarea Evangheliei nu este o simplă și neprelucrată biografie a unui singur

³⁸ Irineu, p. 200.

³⁹ Clement din Alexandria – Titus Flavius Clemens, cunoscut sub numele de Clement al Alexandriei (cca.150-cca.215), membru al Bisericii Ortodoxe a Alexandriei, a fost primul teolog creștin (n. tr.).

⁴⁰ „Și același, în cartea a zecea a Republicii, îl menționează pe Eros, fiul lui Armenius, care este Zoroastru. ... Acest Zoroastru, spune Platon, după ce a fost pus pe rugul funerar, a înviat din nou în douăsprezece zile. El face aluzie poate la înviere, sau poate la faptul că acea cale a sufletelor spre înălțare trece prin cele douăsprezece semne ale zodiacului; și el însuși afirmă că acea cale descendentă către naștere este aceeași. În același fel trebuie să înțelegem cele douăsprezece munci ale lui Hercule, după care sufletul obține eliberarea din întreaga lume.” (Clement din Alexandria, *Stromata*, Cartea V, Capitolul 14)

individ, asamblată din anecdote ale martorilor oculari sau ale celor care cunoscuseră martori oculari. De fapt, ea este o alegorie⁴¹, în care ciclul Soarelui, de la „nașterea” sa în Berbec, atunci când începe primăvara, până la „moartea” sa în Pești, douăsprezece luni mai târziu, reflectă, în mod simbolic, ciclul spiritual al inițiatului gnostic în călătoria sa, având ca obiectiv eliberarea spirituală sau iluminarea. Iată de ce afirmația lui Valentin, potrivit căreia Iisus a murit în luna a douăsprezecea (martie, luna zodiei Pești) era esențială pentru argumentarea sa, iar Irineu s-a străduit atât de mult să o respingă.

Nu există niciun motiv să presupunem că aceasta, împreună cu alte „erezii” gnostice pe care Irineu le condamnă fără menajamente și, uneori, le parodiază atât de umilitor în lucrarea sa în cinci volume⁴², erau idei noi, atașate în mod parazitar de un creștinism fundamentat istoric. Cu siguranță, pe vremea lui Irineu gnosticismul nu era un curent nou. Deși a înflorit în al doilea secol creștin, rădăcinile sale coboară mult mai adânc în timp, unii cercetători detectându-i obârșiile în

⁴¹ Cuvântul „alegorie” derivă din grecescul *allegoria*, care înseamnă „o descriere a unui lucru sub imaginea altuia” (Liddell și Scott). Astronomia alegorică este, așadar, prezentarea faptelor și fenomenelor astronomice în limbajul narațiunii ficționale. În asemenea alegorii (de care Biblia abundă) corpurile cerești – Soarele, Luna, stele și planetele – apar ca reprezentări terestre – oameni, locuri și obiecte. Dar scopul lor nu este să ne învețe astronomie, ci (precum în cazul tuturor alegoriilor) „de a transmite adevăruri despre comportamentul sau experiența umană”. (Merriam-Webster: Allegory)

⁴² *Adversus haereses (Împotriva ereziilor)* (n. tr.).

religia Iranului antic, alții susținând faptul că originea sa se află în iudaism. Oricare ar fi originile sale exacte, gnosticismul nu a fost niciodată o mișcare religioasă unificată, ci o abordare a problemelor de ordin spiritual care depășeau granițele convenționale. A fost un sistem dualist și, de regulă, a asociat lumea materială, carnală, cu răul. Aspirantul urmărea să dobândească libertatea spirituală prin învingerea dependenței de dorințele trupesti. În ciuda variatelor moduri de manifestare, gnosticismul avea drept preocupări esențiale viața interioară a spiritului și „iluminarea” care putea fi atinsă prin rugăciune, meditație și efectuarea unor ritualuri specifice. Dumnezeu trebuia să fie trăit în profunzimea individului și nu demonstrat pe cale rațională sau obiectivat istoric. „Gnoza”, care provine din cuvântul grecesc pentru cunoaștere, nu înseamnă în primul rând cunoaștere rațională, ci „înțelegere intuitivă”. „Gnosis implică un proces intuitiv de autocunoaștere. Și a te cunoaște pe tine... înseamnă a cunoaște natura și destinul omului... Iar cunoașterea de sine, la cel mai adânc nivel, înseamnă simultan cunoașterea lui Dumnezeu”⁴³.

Manuscrisele care au fost date la iveală relativ recent, în special documentele de la Nag Hammadi, descoperite în 1945, dovedesc faptul că nu mai poate fi susținută perspectiva tradițională conform căreia operele gnostice sunt, invariabil, datate mai târziu decât Evangheliile canonice și au o calitate literară inferioară.

⁴³ Pagels, p. xix. Traducere de Walter Fotescu, Editura Herald, București, 1999 (n. tr.).

Acum ni se dezvăluie o imagine a creștinismului timpuriu care este – în cuvintele lui Elaine Pagels – „mult mai diversă decât au dorit să arate sursele ortodoxe”⁴⁴. Din această diversitate au izvorât o varietate de scrieri care au fost atacate (de oameni precum Irineu) și, în cele din urmă, suprimate de Biserica Catolică în ascensiune. Într-una dintre ele, Evanghelia după Toma, figura centrală este „Iisus cel viu”, care are o relație diferită cu discipolii săi față de cea a personajului tradițional Iisus al creștinătății. Acesta din urmă este un personaj divin unic, al cărui sacrificiu garantează mântuirea celor care cred în el. Dar Iisus din Evanghelia după Toma „vine ca o călăuză care să ne deschidă calea înțelegerii spirituale. Dar când discipolul atinge iluminarea, Iisus nu îi mai servește drept maestru spiritual: cei doi au devenit egali – identici chiar”⁴⁵.

O astfel de gândire a fost întotdeauna un blestem pentru ortodoxie. Din perspectiva prezentului studiu, interesantă este vechimea sa. Dacă, așa cum susține profesorul Koester de la Harvard, Evanghelia după Toma conține o serie de tradiții care aparțin celei de a doua jumătăți a secolului I⁴⁶, înseamnă că asemenea idei nu au fost falsificări ulterioare a dogmei ortodoxe bazate pe istorie și atât de apreciate de oameni precum

⁴⁴ Pagels, p. xxxiii. Traducere de Walter Fotescu, Editura Herald, București, 1999 (n. tr.).

⁴⁵ Pagels, p. xx. Traducere de Walter Fotescu, Editura Herald, București, 1999 (n. tr.).

⁴⁶ Pagels, p. xvi.